

POSEBNI POREZI U RH

Brešan, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:325319>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-06-28**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

Marija Brešan

POSEBNI POREZI U RH

Završni rad

Mentor: prof.dr.sc. Nikša Nikolić

Split, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

POSEBNI POREZI U RH

Završni rad

Kolegij: Javne finacije 1

Mentor: prof.dr.sc.Nikša Nikolić

Student: Marija Brešan

Matični broj studenta:1155113

Split, srpanj 2019.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Definiranje problema istraživanja	1
1.2. Cilj Istraživanja.....	1
1.3. Metode rada.....	2
2. OPĆENITO O POREZIMA	3
2.1. Definiranje poreza	3
2.2. Uloga poreza u funkcioniranju države.....	4
2.3. Porezni ciljevi.....	5
3. POSEBNI POREZI	8
3.1. Definiranje posebnih poreza	8
3.2. Razvoj kroz povijest posebnih poreza	9
3.3. Karakteristike posebnih poreza.....	10
4. POSEBNI POREZI U REPUBLICI HRVATSKOJ	13
4.1. Obilježja poreznog sustava u Republici Hrvatskoj.....	13
4.2. Klasifikacija poreza u Republici Hrvatskoj	16
4.3. Posebni porezi u Republici Hrvatskoj.....	18
4.4. Trošarine.....	19
4.4.1. Oporezivanje alkohola i alkoholnih pića.....	20
4.4.2. Oporezivanje duhanskih proizvoda	23
4.4.3. Oporezivanje kave	24
4.4.4. Oporezivanje nafte i naftnih derivata	25
5. POSEBNI POREZI U EUROPSKOJ ZAJEDNICI	26
5.1. Zakonski okvir i kriteriji.....	26
5.2. Posebni porezi u EZ	29
6. ZAKLJUČAK.....	30
LITERATURA.....	32
SAŽETAK.....	33
SUMMARY	33

1. UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

U ovom radu istražit će se nekoliko važnih čimbenika i pojmova kao što su; posebni porezi, porezni sustav u Republici Hrvatskoj te primjere posebnih poreza u Hrvatskoj i Europskoj Zajednici. Porez i oporezivanje traje koliko i prve ozbiljnije civilizacije, preteča oporezivanja i prvi razvijeni sustavi bili su u Rimskom carstvu.

Istraživanjem koje provedemo u radu definirat će se važnost i značaj posebnih poreza za jednu državu. Provođenje kvalitetne i disciplinirane porezne politike za određenu državu ima veliku važnost zbog samo prikupljanja financijskih sredstava, kako bi ona neometano mogla funkcionirati i podmirivati svoje obveze prema građanima.

Također u radu će se istražiti i porezni sustav Republike Hrvatske koji je ujednačen sa sustavom Europske Zajednice, te će se navesti primjeri posebnih poreza u samoj Europskoj Zajednici. Stanovništvu svake države nije drago kada dolazi do povećanja nameta u obliku poreza, ali kako bi isto stanovništvo imalo pogodnosti mora „ulagati“ u njih, odnosno pogodnosti u vidu socijalne i zdravstvene zaštite, mirovina, sigurnosti i zaštite.

1.2. Cilj Istraživanja

Cilj istraživanja ovog rada je obrazložiti i definirati problematiku poreznog sustava, odnosno važnost samih posebnih poreza koje Republika Hrvatska ima u svojoj poreznoj politici. Zatim naglasiti važnost kvalitetne porezne politike, koja redovno i disciplinirano prikuplja financijska sredstva putem poreza. U radu će se navesti primjeri posebnih poreza u Republici Hrvatskoj, ali isto tako i primjeri posebnih poreza u Europskoj Zajednici.

Republika Hrvatska je jedna od država s najvećim porezima u Europskoj Zajednici, stručnjaci su mišljenja kako se porezna politika mora mijenjati, odnosno smanjiti poreze i porezna davanja od strane poduzetnika i građana.

1.3. Metode rada

Prilikom izrade ovog rada, koje je tema Posebni porezi u Republici Hrvatskoj koristit će se sljedeće metode:

U ovom radu koristit ćemo sljedeće metode:

- metoda deskripcije (opisivanje pojmova, događaja i stvari),
- metoda analize (istraživanje, analiziranje sustava i drugih čimbenika),
- metoda sinteze (povezivanja dijelova rada),
- metoda kompilacije (korištenje stručne literature uz navođenje izvora),
- metoda komparacije (uspoređivanje).

2. OPĆENITO O POREZIMA

U ovom dijelu rada pojmovno i teoretski će se istražiti i definirati porezi, što su oni zapravo, zašto su važni i koja im je uloga u funkcioniranju jedne države.

2.1. Definiranje poreza

Kao što smo na početku naveli porezi su zapravo prihodi države s kojim ona može normalno funkcionirati, isto tako oni su najbitniji čimbenik u poreznom sustavu određene države. Porezi su po pravilu davanja poreznih obveznika kako bi država mogla financirati projekte od opće važnosti.

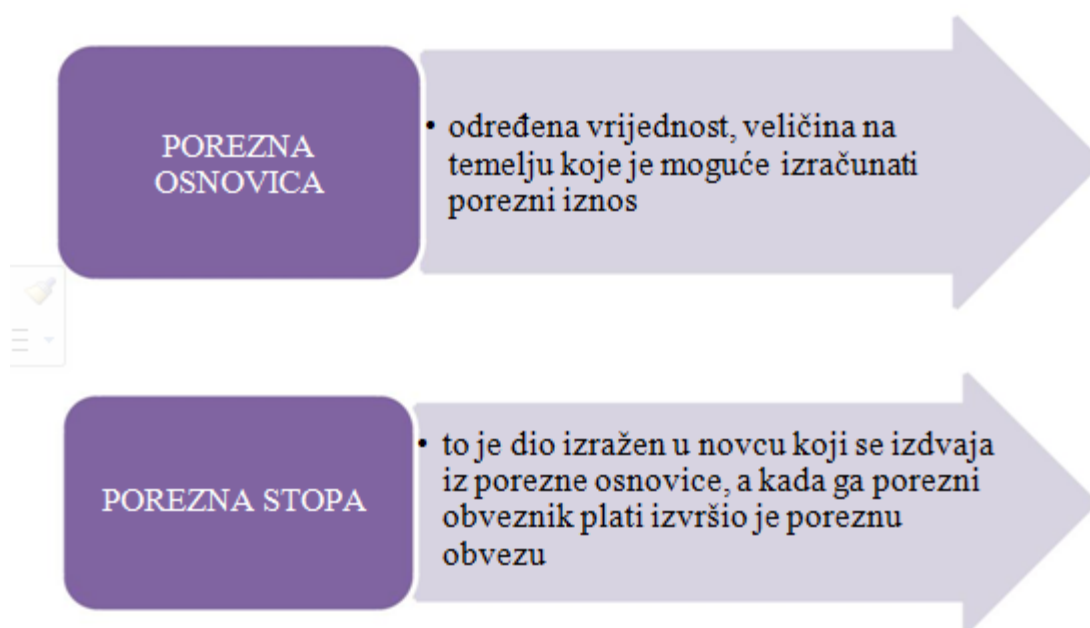
Njime se smatra svaka financijska naplata, ili druga nametnuta obveza, koju svaki pojedinac ili pravni entitet mora plaćati državi ili funkcionalnom ekvivalentu državi (npr. plemena).Pojmovno određivanje poreza u pravilu polazi od toga da se radi o općem, prinudnom i bez protivnake davanja u novcu, koje se utvrđuje prema poreznoj snazi obveznika, a čija sredstva se koriste od strane države radi pokrića općih potreba i interesa države.¹

Porezi su zapravo prihodi države koja ona ubire od građana i poduzetnika, odnosno davanja kako bi se zauzvrat moglo osigurati od strane države socijalna, zdravstvena i sigurnosna zaštita građana. Porezi su u ovakvom obliku već na snazi preko 200 godina, dok je preteča i prvi porezni sustavi bili u prvim civilizacijama, koje su organizirano skupljali sredstva kako bi mogli graditi svoju civilizaciju i opremljivati vojsku za osvajačke pohode, najbolji primjer je Rimsko Carstvo.

Laički rečeno poreze se može definirati kao instrumente pomoću kojih država stvara prihode i podmiruje svoje obveze prema građanima. Iz tih prihoda se financiraju razni projekti i ostala davanja prema građanima koja smo naveli u gornjem dijelu rada.

¹ Jelčić B., (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, str.34.

Slika 1: Prikaz porezne sheme.

Izvor: Samostalna izrada prema literaturi: Jelčić B., (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, str.34.

Porezi su nezaobilazan faktor u svakodnevnom poslovnom i privatnom životu, kako građana tako i poduzetnika i njihovih poslovnih subjekata. Porezi su sa svojom veličinom jedan od najvećih prihoda u blagajni države koja u Hrvatskoj iznosi preko 75% prihoda kada se svi zbroje. Pomoću tih velikih prihoda država nastoji funkcionirati na kvalitetan i solventan način, odnosno oni su važni za zadovoljenje potreba građana u smislu socijalne, zdravstvene i sigurnosne komponente te za realizaciju velikih projekata u državi (npr. autocesta.).

2.2. Uloga poreza u funkcioniranju države

Porez u sustavu države ima veliku ulogu, njegova uloga se definira kroz prikupljanje financijskih sredstava pomoću kojih podmiruje svoje obveze i financira različite pogodnosti prema građanima. Važno je istaknuti kako su oni najveći priljev financijskih sredstava kod država.

Mjesto i uloga poreza u poreznim sustavima zemalja s različitim društveno-političkim i ekonomskim sustavima bili su različiti i s vremenom su se mijenjali. Oni su bili – a to su i danas – odraz i izraz određenog vremena i prostora u kojem su se primjenjivali i u kojem su djelovali na određen način kao izraz određene politike ili pak neovisno o tome očitujući svoju prirodu, djelujući na određene odnose u određenim uvjetima.²

U današnje poslovanje i funkcioniranje države veže se jedna neprijeporna činjenica, koja kaže kada rastu potrebe građana kroz primitke i kroz neke projekte koje su im potrebni, raste potreba i za povećanjem poreza prema njima, naravno velika većina građana često tome negoduje, ali istodobno ne shvaća ili ne želi shvatiti da novac „ne pada s neba“, kako bi došlo do ulaganja i financiranja treba se i davati u taj isti fond.

2.3. Porezni ciljevi

Porez ima nekoliko ciljeva, ali u literaturi nailazimo na klasičnu podjelu.

Dva su cilja uvođenja poreza:³

1. ekonomski cilj (zaštita domaćeg gospodarstva od inozemne konkurencije) i
2. fiskalni cilj (punjenje državnog proračuna).

Kao što je navedeno porezna politika ima dva cilja, prvi ekonomski za podmirivanje obveza prema građanima, te drugi klasično punjenje državne blagajne kako bi mogla provoditi određene reforme i projekte.

Često se misli da porezi imaju samo financijski smisao, naravno imaju i služe kao alat prek o kojeg država ubire financijska sredstva kako bi financirala javne potrebe, ali isto tako porezi su alati u rješavanju mnogih državnih zadataka.

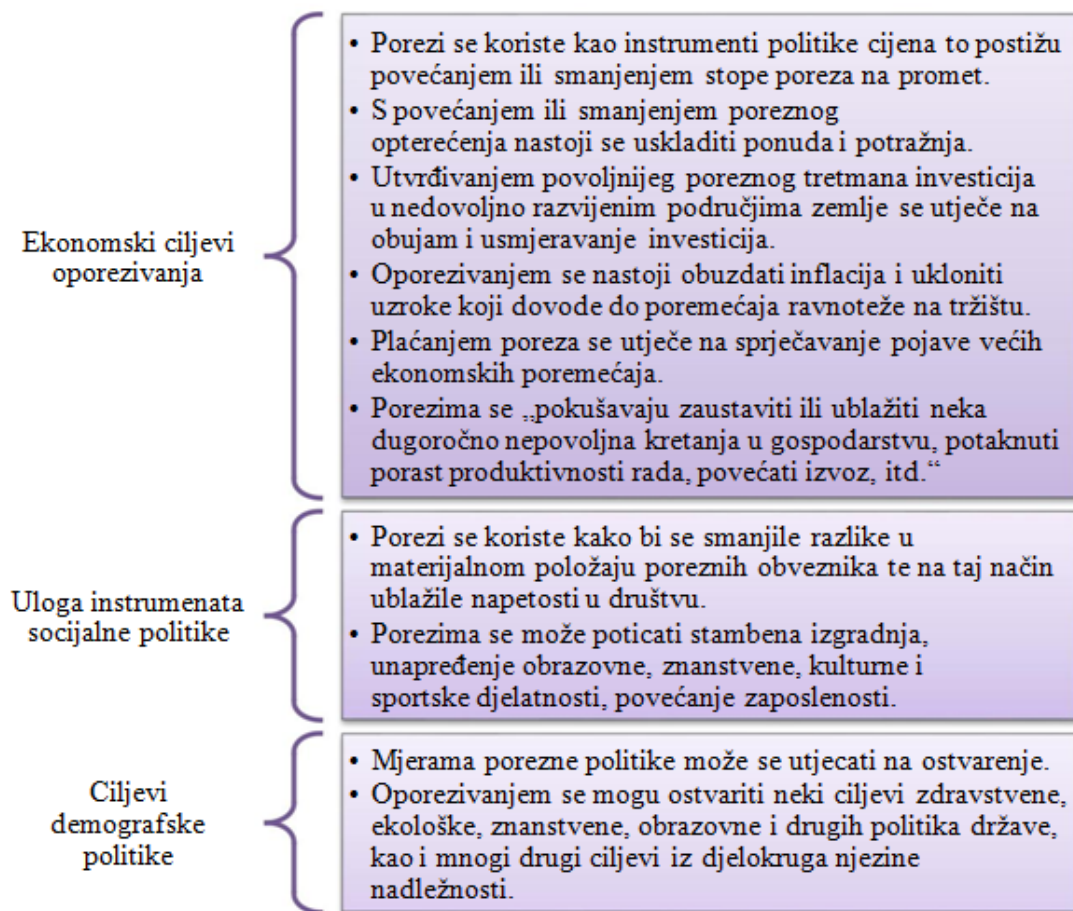
Fiskalni cilj oporezivanja je njegova najvažnije svrha. Takav cilj porezi imaju onda kad je razlog njihova uvođenja isključivo ili prvenstveno pribavljanje financijskih sredstava za financiranje rashoda potrebnih da bi se omogućilo izvršavanje raznovrsnih zadaća u nadležnosti države.⁴

² Jelčić B., (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, str.34.

³Ibid.

⁴ Ibid, str.35.

Slika 2: Ciljevi poreza.

Izvor: Jelčić B., (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, str.36.

Promatranjem same države i njezinog društveno-političke strukture i vremenski period kada se porezni sustav uvodio, dobivamo način uvedbe poreza i poreznih davanja i time se zapravo država ograđuje i opravdava svoje ubiranje i raspodjelu tih sredstava.

Načini uvođenja porezne obveze prema redoslijedu njihova korištenja su:⁵

- primjena sile u nametanju porezne obveze
- uspostavljanje ugovornih odnosa u uvođenju porezne obveze
- davanje ustavnog pristanka za uvođenje porezne obveze

⁵Jelčić B., (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, str.37.

U početku rada smo definirali početak i razvoj ubiranja poreza kroz Rimsko carstvo i druge civilizacije. Porezni sustav i način ubiranja se mijenjao i kreirao prema vremenu u kojem se država nalazila. Pa tako u radu imamo nekoliko definicija, ali sve one sadrže glavnu misao, a to jest da država ubiranjem tih sredstava financira svoje funkcioniranje.

Upravo ta obilježja su karakteristike poreza jer ih razlikuju i razgraničavaju od svih drugih oblika javnih prihoda. Karakteristike poreza se dijele na one koje su:⁶

1. obligatorne – nužno povezane uz prihod koji se može svrstati među poreze
2. fakultativne – koje nisu nužne determinante poreza, ali su u najvećem broju slučajeva povezane uz pojam poreza.

⁶Jelčić B., (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, str.38.

3. POSEBNI POREZI

U ovom dijelu rada definirat ćemo posebne poreze koji su nam glavna i osnovna tema ovog rada, dok ćemo u kasnijim poglavljima obraditi posebne poreze u Republici Hrvatskoj i Europskoj Zajednici.

Posebni porezi (ili trošarinama odnosno akcizama) oporezuje se promet određenih proizvoda, a plaćaju ih proizvođači ili uvoznici, i to u apsolutnom iznosu po jedinici mjere tog proizvoda (kilogramu, litri, komadu i sl.). Razlozi njihova uvođenja su brojni (socijalni, zdravstveni, ekološki, fiskalni). Prednost tih poreza u odnosu prema drugim porezima jest jednostavnost ubiranja, mali broj poreznih obveznika i izdašnost.⁷

3.1. Definiranje posebnih poreza

U skupini poreza koji daju osnovni pečat jednom poreznom sustavu značajno mjesto zauzima porez na promet. To je porezni oblik kod kojega je porezni teret raspodijeljen na sve stanovnike neke države i kod kojega su oporezivani gotovo svi akti prometa koji se obavljaju uz naplatu. Porez na promet je porezni oblik koji se nadovezuje na akt prodaje robe ili obavljanja usluga.⁸

Uz standardne poreze nailazimo i na posebne poreze koji mogu biti na promet ili na trošarine. Prvi put se spominje uvođenje posebnih poreza u Rimskom carstvu pod nazivom „akcize“ koji se termin i danas koristi u nekim državama.

Svakodnevno se pokušava opravdati uvođenje takvih poreza, a država ih opravdava na način da ubire velike količine novca na robu koja se svakodnevno koristi, odnosno masovna potrošnja u vidu duhana, kave, goriva, šećera i dr.. To su proizvodi koji ljudi svakodnevno koriste i država namjerno usmjeruje oporezivanje na njih.

⁷Kordić G., Porezni sustav Republike Hrvatske, Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilišni preddiplomski studij poslovne ekonomije, Zagreb, 2011., str. 3.

⁸Jelčić B., (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, str.39.

3.2. Razvoj kroz povijest posebnih poreza

Ovakav oblik posebnog poreza je oblik koji se oporezuje na jedan ili istovrsni proizvod. Takvi oblici poreza javljaju se još u počecima nekih civilizacija, a spomenuli smo Rimsko Carstvo. Uvođenjem takvog oblika poreza došlo je do punjenja blagajnih tadašnjih imperija te je došlo do ekspanzije trgovinske razmjene sa drugim zemljama.

Prvi put se susrećemo s općim porezom na promet 1342. u Španjolskoj pod nazivom alkabala. Razlog uvođenja u Španjolskoj i njezinim kolonijama bile su povećane potrebe za financijskim sredstvima kako bi se podmirili povećani državni izdatci zbog ratnih operacija. Ostala je u poreznom sustavu Španjolske do 1819. godine. Već u 16., 17. i 18. stoljeću došlo je do njihove veće rasprostranjene primjene i tako su počele zauzimati sve značajniju ulogu u ubiranju poreznih prihoda.⁹

Sve veća financijska uloga pojedinačnih poreza na promet je bila u tome što je vladar za uvođenje izravnih poreza trebao tražiti dopuštenje staleške skupštine koje je bilo ograničeno, za razliku od uvođenja neizravnih poreza bez ograničenja. Od plaćanja indirektnih poreza nisu bile izuzete povlaštene društvene klase kako je to bio slučaj s direktnim porezima. Oporezivanje pojedinih proizvoda posebnim porezom na promet od 16. do 18. stoljeća imalo je velike razmjere na područjima današnje Francuske, Nizozemske, Engleske, Španjolske, Njemačke, Austrije, Rusije, ali zbog sve većeg proširenja primjene poreza na promet, poreza na dohodak, poreza na dobit dovelo je do promjene strukture poreznih prihoda i do smanjenja financijskog značenja posebnih poreza na promet u ukupnim poreznim prihodima. Predmeti oporezivanja pojedinačnim porezom na promet bili su tekstil, vosak, žito, sol, koža, alkoholna pića i dr.¹⁰

Prikazivanjem povijesnog puta razvoja posebnog poreza daje se na uvid način funkcioniranja sustava već u tom dobu, i također se prikazuje sustav koji je jako sličan današnjem, samo što je promjenom vremena i tehnološkim napretkom došlo do promjena roba, materijala i shvaćanja vrijednosti određenih sirovina. Pa se vidi i razlika da se prije oporezivali neki proizvodi koji danas „ne igraju“ važnu ulogu u suvremenom svijetu poslovanja, ali i u privatnim životima ljudi.

⁹Jelčić, Ba. i Jelčić Bo., 1998. Porezni sustav i porezna politika, Informator, Zagreb, str.35.

¹⁰ Ibid, str. 36.

Pojedinačni porezi na promet bili su tretirani kao «zlatni rudnik financija». Na povećanje financijske uloge akciza utjecala je činjenica da pri njihovom plaćanju porezno opterećenje nije vidljivo za kupce oprezivih proizvoda. Zbog svoje «nevidljivosti» i relativno niske stope ti su porezi postali dobro primljeni ne samo od širokih sloja stanovništva (treća stalež), već i od privilegiranog plemstva i svećenstva.¹¹

3.3.Karakteristike posebnih poreza

U današnjem vremenu funkcioniranja modernih država, posebni porezi su odvojeni od općeg poreza. Posebni porez koji oporezuje određene proizvode koje smo naveli gore u radu imaju obilježje da su jedinstveni, odnosno da ne postoji proizvod na svijetu sličan ili istovrstan koji može zamijeniti npr. kavu. Pa se tako može reći kako je to ciljano oporezivanje jedinstvenih proizvoda koji su svakodnevno u ljudskoj uporabi i kao takvi donose državi velike količine financijskih prihoda.

Zbog tolike količine novca koji se ubire prilikom oporezivanja takvih proizvoda, države ne žele odustati od tog posebnog poreza, jer se s tom količinom novca većinom rade projekti od životne važnosti za građane i državu. Pa tako nailazimo primjere gdje neke države oporezuju preko 30 proizvoda, a neke su ograničene na 4-5 osnovnih koje smo nabrojili. Odnosno neke zemlje su se bazirale na glavne potrošačke proizvode poput naftnih derivata, kave, duhanskih proizvoda dok su određene proširile svoju oporezivu bazu.

S porezno-tehničkog stajališta moguće je pri ubiranju akciza primjeniti različite varijante:¹²

- akcize koje se ubiru neposredno pri kupnji, odnosno nabavi koju obavlja potrošač prilikom tog procesa,
- akcize koje se ubiru u nekoj fazi produkcijskog procesa, time da tendencija ide u pravcu oporezivanja njihovom primjenom u fazi proizvodnje na gotov proizvod.

¹¹ Jelčić, Ba. i Jelčić Bo., 1998. Porezni sustav i porezna politika, Informator, Zagreb, str.37.

¹² Ibid, str. 38.

Kada se govori o razlogu uvođenja posbenog poreza na određeni proizvod onda se može govoriti o dva razloga. Jedan je da država ubere dovoljno količine finansijskih sredstava s kojima bi podmirivala svoje obveze i ulagala u projekte od vitalnog značaja, a drugi razlog može biti umanjivanje prodaje određenog proizvoda koji ima negativna i štetna djelovanja po državu ili građane te države.

Među mnogobrojne razloge uvođenja trošarina u porezne sustave valja istaknuti sljedeće:¹³

- uspostavljanje što direktnije veze između iznosa plaćenog poreza i koristi koju porezni obveznik ima od trošenja oporezivanjem ubranih sredstava;
- nastoji se obeshrabriti potrošače od korištenja nekih proizvoda koji su štetni za zdravlje;
- penalizacija potrošača koji konzumira neke od proizvoda zbog mogućih negativnih posljedica za pojedinca i društvo;
- destimuliranje stjecanja štetnih navika;
- otežavanje uvoza određenih proizvoda koji se ne proizvode u zemlji;
- ostvarenje redistributivnih učinaka oporezivanja kako bi se korigirali neki socijalno nepovoljni učinci.

Obilježja posebnih ili pojedinačnih poreza na promet su:¹⁴

- plaćanje se primjenjuje na točno određeni krug proizvoda,
- fiskalna izdašnost,
- stabilnost prihoda,
- jeftinoća ubiranja,
- ugodnost plaćanja, i
- prevaljivost.

¹³Jelčić, Ba. i Jelčić Bo., 1998. Porezni sustav i porezna politika, Informator, Zagreb, str.41.

¹⁴Ibid, str.42.

Također važno je napomenuti kako uvođenje posbenog poreza na naftne derivate ima i drukčije opravdanje od strane države, a to jest da se prodajom naftnih derivata financira i obnova državnih cesta, a samim time se one o troše korištenjem naftnih derivata.

4. POSEBNI POREZI U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Obilježja poreznog sustava u Republici Hrvatskoj

U definiranju poreza smo već rekli kako u literaturi nailazimo vrlo slične definicije kada je riječ o samom porezu, isto tako možemo ih nazvati prisilnim davanjima bez trenutne protuusluge. Svaka država ima svoj porezni sustav koji se kreira prema političko-društvenom uređenju države, ali i po ekonomskom uređenju. Sustav mora biti kvalitetan i precizan, discipliniran kako bi na vrijeme uprihodio porez.

Na početku smo naveli da je udio u hrvatskom proračunu preko 75% poreznih prihoda što se može okarakterizirati kao i neostvarene ciljeve i zadatke države koja ih je postavila. Stoga je porezni sustav i porezna politika puno složeniji pojam od samog poreza.

Niz je podjela poreza:¹⁵

- prema vrsti porezne osnovice - dohodak/ dobit, potrošnja, imovina,
- prema razini državne vlasti - prihodi središnje države ili nižih razina vlasti,
- prema vrsti porezne stope - proporcionalni, progresivni ili regresivni, te
- ovisno o tome tko ih u konačnici snosi - posredni ili neposredni.

Kada se govori o poreznim sustavima mora se naglasiti kako su oni ovisni i o strukturnim promjenama, pa tako se može navesti primjer Republike Hrvatske koja je u svojoj povijesti doživjela promjenu više država, ali i više sustava. Pogotovo je težak bio prijelaz iz socijalističkog upravljanja na kapitalizam, tranzicija je trajala godinama.

života, razmišljanja i privređivanja s jedne strane te ratne okolnosti i tranzicija s druge, imali su snažan utjecaj na razvoj i stanje hrvatskog javno financijskog sektora. Naslijeđeni financijski sustav imao je brojne manjkavosti, a analitičari su suglasni u ocjeni kako je bio neučinkovit i nepravičan, izazivajući vrlo visok stupanj poreznog opterećenja.

¹⁵Jelčić, Ba. i Jelčić Bo., 1998. Porezni sustav i porezna politika, Informator, Zagreb, str.41.

Tablica 1: Prikaz poreznog sustava:

DRŽAVNI POREZI	Porez na dodanu vrijednost Posebni porezi i trošarine Porez na dobit
ZAJEDNIČKI POREZI	Porez na dohodak Porez na promet nekretnina
ŽUPANIJSKI POREZI	Porez na nasljedstvo i darove Porez na cestovna i motorna vozila Porez na plovila Porez na automate za zabavnu igru
OPĆINSKI I GRADSKI POREZI	Porez na kuće za odmor Porez na korištenje javnih površina Porez na potrošnju Priraz poreza na dohodak Porez na tvrtku ili naziv

Izvor: Kordić G., Porezni sustav Republike Hrvatske, Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilišni preddiplomski studij poslovne ekonomije, Zagreb, 2011., str. 4.

Svi porezni prihodi se slijevaju u državnu blagajnu ili putem priraza u lokalne samouprave, ili se kasnijom raspodjelom prosljeđuju u druge dijelove države.

Teorija navodi sljedeće karakteristike koje treba imati porezni sustav kako bi se smatrao dobrim poreznim sustavom, a to su:¹⁶

- Efikasnost - potrebno je da porezi što manje utječu na odnose u gospodarstvu kako bi se postigla što efikasnija upotreba resursa, a što se nastoji ostvariti proširivanjem

¹⁶Kordić G., Porezni sustav Republike Hrvatske, Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilišni preddiplomski studij poslovne ekonomije, Zagreb, 2011., str. 5.

porezne osnovice bilo ukidanjem izuzeća i povlastica pojedinim poreznim obveznicima, bilo smanjivanjem broja i snižavanjem visine poreznih stopa,

- Nastoji se kreirati i sustav koji bi bio pravedan, kako bi se osigurala ravnomjerna i pravedna raspodjela poreza za sve članove zajednice,
- Slijedeća je zadaća dobrog poreznog sustava prikupiti dovoljno javnih prihoda kako bi se osiguralo dovoljno sredstava za pokriće javnih rashoda, koju ćemo definirati kao izdašnost,
- Porezni sustav treba biti i jednostavan, dakle propisi za poreznog obveznika moraju biti što jednostavniji, jasniji i razumljiviji kako bi troškovi ubiranja poreznih prihoda bili što niži i za poreznog obveznika i za poreznu administraciju,
- Porezni sustavi također se ne smiju često mijenjati jer je i gospodarskim subjektima i stanovništvu nužna stabilnost za donošenje ispravnih ekonomskih odluka.

Već prethodno nabrojane porezne karakteristike pokazuju koliko je uistinu složeno napraviti kvalitetan i funkcionalan porezni sustav. U praksi su ta načela često međusobno suprotstavljena, pa se može reći da ih nijedan porezni sustav ne poštuje podjednako.

Što je neki porez pravedniji, to je manje efikasan ili je kompliciran za primjenu. Neki su porezi pravedniji od drugih, neki su efikasniji, neki pak jednostavniji za primjenu, i tako dalje. Broj poreznih oblika u primjeni razlikuje se ovisno o državi u kojoj se provodi stoga poznajemo „porezni pluralizam“ koji označava djelovanje više poreznih oblika nasuprot „poreznog monizma“, odnosno djelovanja jednog poreznog oblika. Porezni sustav Republike Hrvatske je pluralan i mlad porezni sustav koji postoji tek od osamostaljenja države. „Da bi se stvorio ovakav porezni sustav trebalo je proći i neke teške faze, u procesu tranzicije iz samoupravnog socijalizma, u porezni sustav koji će biti prilagođen načelima tržišne ekonomije. Uvjetno rečeno reforma poreznog sustav RH završena je 1998. godine uvođenjem PDV-a, od kada u našem poreznom sustavu postoje svi temeljni porezni oblici karakteristični za tržišne demokracije.¹⁷

Hrvatski porezni sustav ima česte promjene u svom funkcioniranju te ga zato krasi nestabilnost. Trebalo bi doći do temeljitih promjena kako bi došlo do napretka i

¹⁷Sokol, N., (2015), Pojam i vrste javnih prihoda, materijal s predavanja, Ekonomski fakultet u Zagrebu, Sveučilište u Zagrebu, str. 42.

maksimiziranja posla. Odnosno kvalitetna provedba porezne politike rješava problematiku nenaplate poreznih dugova.

Jedna od najvećih reformi koja se dogodila u zadnjem vremenu jest uvođenje fiskalizacije gdje je došlo do zatvaranja jednog prostora sive ekonomije, te izravne naplate poreza preko servera.

4.2. Klasifikacija poreza u Republici Hrvatskoj

Poreze u Republici Hrvatskoj se mogu podijeliti na:

- prema vrsti porezne osnovice (npr. porez na dohodak, porez na potrošnju),
- prema razini državne vlasti kojoj porezni prihod pripada (npr. državni porezi, županijski porezi),
- prema tome koje kategorije stanovnika više opterećuju (npr. progresivni ili regresivni porezi).

U hrvatskom poreznom sustavu je klasična klasifikacija na direktne i indirektno, pa se može kazati kako je porezni sustav u Hrvatskoj definiran spojem direktnih i indirektnih poreza.

Tablica 2: Prikaz klasifikacije.

IZRAVNI POREZI	NEIZRAVNI POREZI
Porez na dobit	Porez na dodanu trošarinu
Porez na dohodak	Porez na nekretninu
Porez na prirez na dohodak	/

Izvor: Kesner-Škreb, M. & Kuliš D., (2010), Porezni vodič za građane, Zagreb., str.45.

Porezne oblike u poreznom sustavu možemo podijeliti na veliki broj načina, te je jedan od njih prema kriteriju pokazatelja ekonomske snage koja se oporezuje kod poreznog obveznika. Takvom bi podjelom hrvatski porezni sustav mogli prikazati na slijedeći način:¹⁸

1. Oporezivanje dohotka
 - a) Porez na dohodak (fizičkih osoba)
 - b) Porez na dobit (dohodak pravnih osoba)
 - c) Naknade za priređivanje igara na sreću
 - d) Porez po tonaži broda
 - e) Prirez porezu na dohodak
 - f) Porez na tvrtku ili naziv
 - g) Porez na korištenje javnih površina

2. Oporezivanje potrošnje
 - a) Porez na dodanu vrijednost
 - b) Trošarine (posebni porezi na promet)
 - c) Porez na potrošnju

3. Oporezivanje imovine
 - a) Porez na kuće za odmor
 - b) Porez na nasljedstva i darove
 - c) Porez na promet nekretnina
 - d) Porez na cestovna motorna vozila
 - e) Porez na plovila
 - f) Porez na dobitke od igara na sreću

¹⁸ Bogovac, J., (2014), Porezni sustav RH, Studijski centar za javnu upravu i financije, Zagreb, str. 56.

4.3. Posebni porezi u Republici Hrvatskoj

U ovom poglavlju će se definirati posebni porezi u Republici Hrvatskoj i zašto su oni važni za cjelokupno funkcioniranje same države.

Posebni porezi na promet – trošarine, su posebni porezi na potrošnju. Povijesno promatrano, ovi porezi se javljaju kao najstariji oblik potrošnog poreza a njihovim uvođenjem je po prvi put primjenjena ideja oporezivanja potrošnje. Za razliku od općeg poreza na promet trošarine predstavljaju pojedinačni porez na promet, odnosno takav oblik oporezivanja kojim se zahvaća samo jedan ili skupina istovrsnih proizvoda.¹⁹

Tablica 3: Prikaz uplaćenih sredstava od navedenih proizvoda za 2017. Godinu (u kunama).

Posebni porezi	Iznos prijavljene obveze
Poseban porez na bezalkoholna pića	113.105.451,88
Poseban porez na kavu	110.261.691,92
Poseban porez na motorna vozila	784.387.014,87

Izvor: <https://carina.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Trosarine/Propisi/Statistika%20i%20izvje%C5%A1%C4%87a/Financijski%20prikaz%202017%20godina.pdf> (Pristupljeno 10.09.2018.)

Posebni porezi kao i sve vrste poreza su izvori prihoda za svaku državu, no to su porezi koji imaju za cilj odabrane proizvode oporezivati, imajući na umu da je manji broj poreznih obveznika u tom procesu, naplata od strane države je lakša i brža.

Naravno, ovakva vrsta oporezivanja se razlikuje unutar svake države prema njezinim nahodnjima i državnim politikama, pa se tako može pronaći država sa nekoliko proizvoda koje oporezuje, a s druge strane se može naći država sa preko 30 proizvoda.

Razlog takvog oporezivanja je naravno financijske prirode, država ubiranjem takve količine novaca može zadovoljiti osnovne, ali i buduće projekte. Također postoje razlozi sociološke i zdravstvene naravi, pa se oporezivanjem određenih proizvoda štiti građane od negativnih utjecaja po zdravlje. Pa se tako može npr. povećati oporezivanje duhanskih proizvoda ili

¹⁹ Kordić G., Porezni sustav Republike Hrvatske, Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilišni preddiplomski studij poslovne ekonomije, Zagreb, 2011., str.78.

alkoholnih kako bi se spriječili štetni utjecaji na zdravlje građana, samim time i cjelokupnog društva.

Primjere povećanja ovakvih posebnih poreza imamo i u Republici Hrvatskoj, nekada se povećavali naftni derivati kako bi se gradile ceste i drugi projekti od nacionalne važnosti, kao što je autocesta koja je modernizirala Republiku Hrvatsku u cestovnom obliku, te riješila cestu povezanost koja je Hrvatsku mučila godina, a najnoviji primjer je u susjednoj Bosni i Hercegovini gdje su se oni poslužili našim receptom i povećali cijene naftnih derivata kako bi izgradili moderne autoceste.

4.4. Trošarine

Ovakva vrsta oporezivanja uvedena je 1993. godine kada je Republika Hrvatska tek postajala država, te je imala ratna stradanja, a novac se morao pronalaziti za njezino funkcioniranje. Prvi zakoni koji su donešeni bili su oni o porezu na dohodak i porezu na dobit.

Također može se reći da su ovakvi oblici u Hrvatskoj u manjem obliku nego u drugim zemljama, zaključno se može reći da se to događa zbog male tradicije vođenja države. Ovakva vrsta financijskih sredstava u velikim količinama puni proračun.

Prva trošarina bila je na kavu, uvedena u srpnju 1993. godine. Obuhvat proizvoda koji su obuhvaćeni ovim poreznim oblikom proširen je već 1994. godine kada se uvode trošarine na naftne derivate, duhanske proizvode, alkohol, pivo, bezalkoholna pića, osobne automobile, motorna vozila, plovila i zrakoplove, dok je u listopadu 1999. godine uveden posebni porez na luksuzne proizvode u koje se ubrajaju nakit, satovi, odjeća i obuća od kože reptila, oružje, te krzna. 2002. godine uvedena je trošarina na premije osiguranja i kasko osiguranja cestovnih motornih vozila.²⁰

²⁰ Kordić G., Porezni sustav Republike Hrvatske, Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilišni preddiplomski studij poslovne ekonomije, Zagreb, 2011., str. 78.

Tablica 4: Prikaz uplaćenih trošarina za 2017. (u kunama).

Trošarine	Iznos prijavljene obveze
Trošarina na energente	7.094.193.667,09
Trošarina na električnu energiju	34.998.343,89
Trošarina na kruta goriva	360.527,30
Trošarina na plin	25.496.366,42
Trošarina na alkohol	224.450.373,83
Mali proizvođači jakog alkoholnog pića	497.301,52
Trošarina na duhanske prerađevine	3.635.898.267,08
ZORT	17.774.107,75
Trošarina na pivo	612.712.548,93

Izvor:

<https://carina.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Trosarine/Propisi/Statistika%20i%20izvje%C5%A1%C4%87a//Financijski%20prikaz%202017%20godina.pdf> (Pristupljeno 10.09.2018.)

Na početku uvođenja ovakvih trošarina, velika razlika je postojala na uvezene i domaće proizvode, ali ujednačavanjem i prihvaćanjem globalnih trendova i fenomena došlo je do izjednačavanja stope trošarina na sve proizvode. Trošarine su jedan od najomiljenijih poreza države. Lako se i učinkovito ubiru, a sustav obračuna i naplate je jednostavan.

4.4.1. Oporezivanje alkohola i alkoholnih pića

Alkohol i alkoholni proizvodi su jedni od najčešćih konzumentskih proizvoda kod ljudi, također oni imaju negativan utjecaj kod stanovništva pa se ovdje radi o dvostrukom razlogu prilikom njegovog oporezivanja posebnim zakonom.

Obveznik ovog poreza bile su pravne i fizičke osobe koje proizvode i uvoze alkohol i alkoholna pića, a predmet oporezivanja bio je etilni alkohol dobiven od različitih sirovina kao i piće koje sadrži više od 2 postotka alkohola te se stavlja u promet u bocama ili u drugoj

prikladnoj ambalaži, pod nazivom alkoholno piće. Porezna osnovica bila je litra apsolutnog alkohola koji je sadržan u etilnom alkoholu, destilatima i alkoholnim pićima. Do 1998. godine porez na alkohol i alkoholna pića bio je utvrđen u različitoj visini za domaća i uvezena alkoholna pića.²¹

Vina se dijele na:²²

- mirna vina u kojima je sav alkohol sadržan u gotovom proizvodu nastao vrenjem te je
- volumni udio alkohola između 1,2% vol. i 15% vol.,
- volumni udio alkohola između 15% vol. i 18% vol. pod uvjetom da su proizvedeni bez ikakvog obogaćivanja
- pjenušava vina
- punjena u boce s posebnim čepom ili imaju tlak od tri i više bara,
- volumni udio alkohola veći od 1,2% vol., ali ne veći od 15% vol., pod uvjetom da je sav alkohol sadržan u gotovom proizvodu nastao vrenjem

Porezni obveznik trošarine na pivo bila je pravna ili fizička osoba koja sama proizvodi pivo ili ga daje za svoj račun proizvoditi nekom drugom te osoba koja na carinsko područje RH uvozi, unosi ili prima pivo. Porezna osnovica bio je hektolitar proizvedenog ili uvezenog piva. Visina poreza bila je različita, ovisno o tome radi li se o pivu bez ili s alkoholom, kao i o tome je li domaće ili uvezeno pivo. Krajem 1997. godine bile su ukinute razlike u visini poreza, ovisno o tome je li pivo uvezeno ili je domaće.²³

Osnovica trošarine za pivo je jedan posto u udjelu stvarnog alkohola u jednoj hektolitri. Cjenovna trošarina iznosi četrdeset kuna za jedan posto po hektolitri.

Osnovica za vino i pića koja nastaju procesom vrenja je nula kuna.

Trošarinska osnovica za međuproizvode je jedan hektolitar gotovog proizvoda. Visina trošarine na međuproizvode s volumnim udjelom stvarnog alkohola od 15% i većim plaća se u iznosu od 800,00 kuna po hektolitr gotovog proizvoda, a sa volumnim udjelom stvarnog alkohola manjim od 15% plaća se u iznosu od 500,00 kuna po hektolitr gotovog proizvoda.

²¹ Jelčić B., Bejaković P., Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Radovi odsjeka za ekonomska istraživanja zavoda za povijesne i društvene znanosti, Zagreb, 2012., str.56.

²² Zakon o trošarinama, Redakcijski pročišćeni tekst, Narodne novine br. 22/13, 32/13 - ispravak, 81/13,100/15, 120/15 - ispravak, 115/16, na snazi i primjenjuje se od 31. prosinca 2017.

²³ Kesner-Škreb M., Kuliš D., Porezni vodič za građane, Institut za javne financije, Zagreb, 2010., str. 65.

Visina trošarine na etilni alkohol plaća se u iznosu od 5.300,00 kuna po hektolitr čistog alkohola, odnosno, 53 kn/litra. Trošarinska osnovica za etilni alkohol je jedan hektolitar čistog alkohola izraženog u volumnim postocima mjerjenima pri temperaturi od 20 C. Mali proizvođači vina su osobe koje ne proizvode više od 1.000 hl vina godišnje te su oslobođeni trošarine. Mali proizvođači jakih alkoholnih pića jesu fizičke osobe, vlasnici ili korisnici poljoprivrednog zemljišta te vlasnik stvari za proizvodnju jakih alkoholnih pića koji proizvodi za vlastite potrebe u količini do 20 litara čistog alkohola godišnje po domaćinstvu.²⁴

Ako se dogodi da mali proizvođač proizvde više od dvadeset litara alkoholnog pića godišnje onda mora platiti dodatne trošarine. Također mali proizvođači ne smiju prodavati svoje alkoholno piće bez prijave u registar.

Tablica 5: Prikaz ukupnih sredstava uplaćenih u državnu blagajnu za 2017. (u kunama).

Posebni porezi	Iznos prijavljene obveze
UKUPNO TROŠARINE	11.646.381.503,81
UKUPNO POSEBNI POREZI	1.007.754.158,67
UKUPNO (1+2)	12.654.135.662,48

Izvor:

<https://carina.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Trosarine/Propisi/Statistika%20i%20izvje%C5%A1%C4%87a//Financijski%20prikaz%202017%20godina.pdf> (Pristupljeno 10.09.2018.)

Također imamo primjera kada se trošarina na alkohol ne plaća, to je slučaj kada se on koristi kao sirovina u proizvodnji i preradi određenih proizvoda, odnosno u medicinske svrhe radi sigurnosti u bolnicama i domovima zdravlja te u obrazovnom sustavu za instrukcije u određenim predmetima u nastavi.

Alkoholna pića moraju biti pakirana u određenu ambalažu koja će na sebi imati markicu ministarstva financija na vrhu boce.

²⁴Zakon o trošarinama, Redakcijski pročišćeni tekst, Narodne novine br. 22/13, 32/13 - ispravak, 81/13,100/15, 120/15 - ispravak, 115/16, na snazi i primjenjuje se od 31. prosinca 2017.

4.4.2. Oporezivanje duhanskih proizvoda

Kroz povijest duhan je kao proizvod ili sirovina imao velik značaj, također imao je veliku vrijednost u trgovinskim odnosima. Duhanska povijest je počela otkrivanjem Amerike i preuzimanjem kultura sa američkog tla i prenašanja na europsko tlo, tako je duhan došao u Europu i vrlo brzo postao tražena roba.

Oporezivanje duhana započelo je u Francuskoj u 17. stoljeću kraljevskim dekretom iz 1629. godine, uz obrazloženje o brizi za zdravlje podanika. Ovaj oblik trošarina ubrzo se proširio i u ostale europske države npr. u Španjolskoj 1632., u Portugalu 1664., u Austriji 1670. godine.²⁵

Oporezivanje duhanskih proizvoda je normalna stvar i to u većini država u svijetu, dok je kod nekih oporezivanje samo usmjereno na duhan kao sirovinu, ali ne i proizvode od duhana.

Također način oporezivanja u svakoj je državi drukčiji, neke države ga oporezuju na količinu, a neke po završnom proizvodu ili jedinici.

Kako bi se spriječilo izbjegavanje od plaćanja posebnog poreza na duhan uvedene su neke metode nadzora njegove prodaje i prometa. Jedna od tih metoda je banderolni porez. Banderolni porez je porez na duhanske preradevine. Temeljem njega prodavatelj može prodavati samo ona pakiranja koja su zatvorena i imaju poreznu markicu «banderolu», koja pokazuje da je na taj proizvod plaćena trošarina. Također, treba napomenuti da se plaća poseban porez na papir za cigarete i to u apsolutnom iznosu prema mjernoj jedinici (najčešće na 1000 komada).²⁶

Posebni porez na cigarete plaća se kao dvokomponentni posebni porez, i to kao specifični posebni porez propisan u određenom iznosu za količinu od 1.000 komada cigareta i kao proporcionalni posebni porez propisan u određenom postotku maloprodajne cijene cigareta, i to:²⁷

- specifični posebni porez 180 kuna za 1.000 komada cigareta,
- proporcionalni posebni porez od 30% maloprodajne cijene.

Maloprodajna cijena duhanskih proizvoda cijena je koju utvrdi ovlašteni držatelj trošarinskog skladišta i uvoznik prema markama duhanskih proizvoda. Maloprodajna cijena uključuje i

²⁵ Izvor: www.duhan.net/povijest-duhana (posjećeno 01.08.2018.)

²⁶ Jelčić Barbara, (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, str. 53.

²⁷ Zakon o trošarinama, Redakcijski pročišćeni tekst, Narodne novine br. 22/13, 32/13 - ispravak, 81/13, 100/15, 120/15 - ispravak, 115/16, na snazi i primjenjuje se od 31. prosinca 2017.

trošarinu, carinu te porez na dodanu vrijednost. Trošarinska osnovica na cigare i cigarilose jest 1.000 komada. Trošarina se utvrđuje kao specifična trošarina propisana u određenom iznosu za količinu od 1.000 komada, i to:²⁸

- na cigare 1.100 kuna za 1.000 komada,
- na cigarilose 220 kuna za 1.000 komada.

Duhan i duhanski proizvodi su također kao i alkohol označeni markicama Ministarstva financija, također markice su oznake na kojima se dokazuje da je plaćen porez i u kojoj visini.

Markice se čuvaju u Ministarstvu financija te se kasnije isporučuju proizvođaču kako bi ih on na vrijeme nalijepio na proizvode. Također i kod duhana kao i kod alkohola porez se ne plaća u svrhu istraživanja, uz dopuštenje Carine.

4.4.3. Oporezivanje kave

Kava je također jedan od proizvoda koji se često koristi i konzumira u svijetu, mislim da ne postoji osoba koja svakodnevno ne kuha kavu prije odlaska na posao ili druge životne obveze, kava ima učinak na buđenje u jutarnjim satima kod ljudi.

Početak 17. stoljeća jedan talijanski trgovac boravio je u Turskoj i vidio taj crni napitak pa postoje glasine da je donio prvu kavu u Veneciju 1615. godine. Kava se počela sve češće koristiti u Europi tijekom 17. stoljeća. Pošto u državnoj blagajni nikad dosta novac, našlo se opravdanje za uvođenje trošarine na kavu, jer se to piće smatralo štetnim za zdravlje potrošača, pa radi mogućih štetnih učinaka na zdravlje onoga tko pije kavu uvela trošarina na kavu uz primjenu visokih stopa.²⁹

Danas se u Hrvatskoj oporeziju pržena i nepržena kava, odnosno sve ekstrate i proizvode od kave. Kao što smo i naveli kava se konzumira svakodnevno te je izvor prihoda od njezinog oporezivanja prevelik te se neće nikada isključiti iz poreznog sustava oporezivanja.

²⁸Zakon o trošarinama, Redakcijski pročišćeni tekst, Narodne novine br. 22/13, 32/13 - ispravak, 81/13,100/15, 120/15 - ispravak, 115/16, na snazi i primjenjuje se od 31. prosinca 2017.

²⁹Jelčić Barbara, (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, str. 53.

4.4.4. Oporezivanje nafte i naftnih derivata

Nafta i naftni derivati su najveći konzument u svijetu što se tiče funkcioniranja motornih vozila, pogona, strojeva itd. Hrvatska također oporezuje naftu i naftne derivate, s ciljem da i renovira te konstantno poboljšava ceste koje se neizravno koriste putem automobila i drugih motornih vozila.

Poseban porez na naftu i naftne derivate razvio se kao nadopuna porezu na motorna vozila. Danas se ovim porezom oporezuju razni naftni derivati kao što su avionsko gorivo (kerozin), olovni i bezolovni benzin, dizelska goriva, lož ulje (ili crvena nafta), mazut, ukapljeni naftni plin, petrolej. Porezno opterećenje se ubire u apsolutnom iznosu na osnovi mjernih jedinica najčešće (po litri ili kilogramu).

Tablica 5: Prikaz naplaćenih sredstava u 2017. godinia (u kunama).

Trošarine	Iznos uplaćene obveze
Trošarina na energente	7.057.376.563,00
Trošarina na električnu energiju	35.712.708,00
Trošarina na kruta goriva	438.893,00
Trošarina na plin	28.589.118,00
Trošarina na alkohol	232.990.422,98
Trošarina na duhanske preradevine	3.875.568.819,60
Trošarina na pivo	597.902.634,50

<https://carina.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Trosarine/Propisi/Statistika%20i%20izvje%C5%A1%C4%87a//Financijski%20prikaz%202017%20godina.pdf> (Pristupljeno 10.09.2018.)

Za naftne derivate kao što su lož ulje, motorna ulja, ili pogonska goriva uobičajeno se primjenjuje niže porezno opterećenje najčešće iz socijalnih razloga (grijanje stanova, bolnica, ustanova), te ekonomskih razloga (gradski prijevoz, pogon poljoprivrednih strojeva).³⁰

³⁰Jelčić Barbara, (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, str. 54.

5. POSEBNI POREZI U EUROPSKOJ ZAJEDNICI

U ovom dijelu rada definirat će se posebni porezi u Europskoj Zajednici, ali i kriteriji te direktive koje Europska Zajednica odašilje svim zemljama članicama, pogotovo Republici Hrvatskoj koja je posljednja ušla u Zajednicu.

5.1. Zakonski okvir i kriteriji

Europska Zajednica godinama konstantno prati tržište i promjene nastale na njemu, te pokušava izjednačiti sve države članice u Zajednici. Pa se to reflektira i na hrvatski porezni sustav.

Od 2010. na snazi je novi Zakon o trošarinama koji trošarinski sustav usklađuje u europskim standardima u oblastima alkohola i alkoholnih pića, duhanskih proizvoda te energenata i električne energije. Zakonom o trošarinama uređuje se novi sustav oporezivanja trošarinama alkohola i alkoholnih pića uključujući i pivo, duhanskih proizvoda, energenata uključujući prirodni plin, ugljen i koks i električne energije, a koji se proizvode ili uvoze i puštaju u potrošnju na području Hrvatske.³¹

Usklađivanje se provodi s Direktivom 92/12/EEZ, koja sadržava opća načela za proizvode koji podliježu trošarinama te opća pravila za proizvodnju, skladištenje, kretanje i nadzor tih proizvoda u sustavu odgode plaćanja trošarine. Ustrojit će se registar trošarinskih obveznika i poseban registar ovlaštenih držatelja trošarinskih skladišta, što će omogućiti razmjenu podataka s nadležnim tijelima drugih država članica EU. Mijenjaju se porezne osnovice, uvode se trošarine na energente te se povećava broj predmeta oporezivanja i broj obveznika trošarina. Načelo nastanka trošarinske obveze je u trenutku puštanja trošarinskih proizvoda u potrošnju, ili kada se ustanove gubici/manjkovi koji podliježu plaćanju trošarine. Navedenim Zakonom o trošarinama iz 2010., ispunjeni su zahtjevi harmonizacije s pravnom stečevinom Europske unije, dok su ostale trošarine regulirane posebnim zakonima.³²

Novijim zakonima pokušava se napraviti iznimka i odgoditi naplatu trošarinama, do onog trenutka dok se ne utvrdi pravo stanje robe i sirovina prije nego li se stavi u opticaj. Također,

³¹Zakon o porezu na dobit, NN 109/93

³² Kordić G., Porezni sustav Republike Hrvatske, Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilišni preddiplomski studij poslovne ekonomije, Zagreb, 2011., str. 78.

Europska Zajednica je direktivama odredila da se odgoda može izvršiti samo u trošarinskim skladištima i to po zahtjevu Carine.

Kao što smo naveli oporezivanje i plaćanje trošarine nastaje kada ona uđe u opticaj, odnosno u potrošnju te se isto tako plaća trošarina ako se utvrdi manjak.

U sustavu odgode plaćanja trošarine javlja se niz novih instituta:³³

- ovlaštenu držatelju trošarinskog skladišta - carinarnice dobila trošarinsko odobrenje
- pravna ili fizička osoba koja je od nadležne da u okviru svoje registrirane djelatnosti u trošarinskom skladištu može primiti, proizvoditi, skladištiti i izvoditi druge radnje s trošarinskim proizvodima te ih otpremati u sustavu odgode plaćanja trošarine,
- trošarinsko odobrenje - odobrenje koje nadležna carinarnica izdaje pravnoj ili fizičkoj osobi da u okviru obavljanja svoje registrirane djelatnosti u trošarinskom skladištu može primiti, proizvoditi, skladištiti i izvoditi druge radnje s trošarinskim proizvodima te ih otpremati u sustavu odgode plaćanja trošarine,
- trošarinsko skladište - mjesto odobreno od strane nadležne carinarnice koje je vidljivo označeno i fizički odijeljeno od drugih površina ili prostora gdje ovlaštenu držatelj trošarinskog skladišta prima, proizvodi, skladišti i izvodi druge radnje s trošarinskim proizvodima ili ih otprema u sustavu odgode plaćanja trošarine,
- sustav odgode plaćanja trošarine - sustav koji se odnosi na primanje, proizvodnju, skladištenje i izvođenje drugih radnji s trošarinskim proizvodima te njihovo otpremanje u sustavu odgode plaćanja trošarine,
- oslobođeni korisnik trošarinskih proizvoda – pravna ili fizička osoba koja je dobila odobrenje nadležne carinarnice da može u okviru svoje registrirane djelatnosti nabavljati trošarinske proizvode bez plaćanja trošarina i za određene namjene, pogon oslobođenog korisnika – prostor ili površina u koju su smješteni trošarinski proizvodi koje je oslobođeni korisnik nabavio za potrebe svoje registrirane djelatnosti bez plaćanja trošarine,
- uvoznik trošarinskih proizvoda – carinski dužnik prema carinskim propisima
- registrirani primatelj – pravna ili fizička osoba koja ima odobrenje nadležne carinarnice da u okviru svoje registrirane djelatnosti prima trošarinske proizvode od

³³ Kordić G., Porezni sustav Republike Hrvatske, Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilišni preddiplomski studij poslovne ekonomije, Zagreb, 2011., str. 79.

osoba iz druge države članice u sustavu odgode plaćanja trošarine. Nije mu dopušteno skladištiti niti otpremati trošarinske proizvode u sustavu odgode plaćanja trošarine

- povremeno registrirani primatelj – pravna ili fizička osoba koja ima odobrenje nadležne carinarnice da u okviru svoje registrirane djelatnosti povremeno prima trošarinske proizvode iz druge države članice u sustavu odgode plaćanja trošarine. Ne smije skladištiti niti otpremati trošarinske proizvode u sustavu odgode plaćanja carine, a nadležnoj carinarnici mora dostaviti instrument osiguranja plaćanja trošarine prije nego što mu pošiljatelj otpremi trošarinske proizvode
- trošarinski zastupnik – pravna ili fizička osoba koju ovlaštenu držatelj trošarinskog skladišta iz druge države članice ovlasti da u njegovo ime i za njegov račun u RH obavlja usluge i ostvaruje ostala zakonska prava

Obveznici plaćanja trošarine su ovlaštenu držatelj carinskog skladišta, uvoznik i proizvođač izvan sustava odgode plaćanja trošarine. Kao što je ranije u tekstu navedeno, bitna novina je u trenutku nastanka porezne obveze koji sada predstavlja trenutak puštanja trošarinskih proizvoda u potrošnju. Trošarinu obračunava i u roku 30 dana uplaćuje sam trošarinski obveznik, a pri uvozu trošarina se plaća sukladno carinskim propisima osim kad se odgađa plaćanje trošarine.

Zakon o trošarinama pretrpio je podosta izmjena i dopuna Zakona. Trenutačno je u primjeni Zakon o trošarinama iz 2013. godine, koji je odmah, tijekom 2013. imao izmjenu Zakona, dvije izmjene tijekom 2015., i posljednju izmjenu 2016. godine.³⁴

³⁴Kuliš, D., 2015. Plaćamo li Europske trošarine, IJF, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb, str. 67.

5.2. Posebni porezi u EZ

Europska Zajednica nema jedinstveni naputak za svaku državu koji će proizvod i s koliko oporezivati, već ima Zakone i okvire iz kojih svaka država ne smije izlaziti, pa je oporezivanje proizvoda rezultat asmog izbora svake pojedine članice, a ne zajednički stav oko svakog proizvoda. Za primjer imamo Francusku koja oporezuje samo 5 proizvoda, dok Italija oporezuje preko 15, što je dopušteno. Proizvodi koji se oporezuju su uglavnom isti ili slični.

Činjenica da se u Europskoj uniji (EU) trošarinama oporezuje širok krug različitih proizvoda, te da se nastoji harmonizirati posebni porez na promet kako bi unutarnje tržište EU što uspješnije funkcioniralo, harmonizirale su se tradicionalne trošarine. S ciljem smanjenja broja trošarina te harmonizacije alkohol i alkoholna pića, energenti i duhanski proizvodi visina poreznog opterećenja onih proizvoda koji su predmetom oporezivanja na razini EU doneseno je nekoliko smjernica, među kojima valja istaknuti sljedeće:³⁵

1. Sustavna smjernica (92/12/EEZ) – je temeljni dokument iz domene harmonizacija trošarina kojim se uređuje posjedovanje, kretanje i nadgledanje alkoholnih pića, duhanskih proizvoda i mineralnih ulja koji se oporezuju trošarinama. Ta je smjernica nekoliko puta mijenjana i nadopunjavanja u skladu s promjenama u političkom i gospodarskom okruženju i/ili pristupanju novih članica EU.
2. Strukturne smjernice - reguliraju svaki predmet oporezivanja koji podliježe trošarini zasebno, odnosno koje određuju osnovicu oporezivanja, porezna izuzeća, i slično.
3. Smjernica o poreznim stopama i visini trošarina-utvrđuje najnižu poreznu stopu za sve proizvode koji podliježu trošarinama.

³⁵ Kuliš, D., 2015. Plaćamo li Europske trošarine, IJF, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb, str. 67.

6. ZAKLJUČAK

U ovom radu smo definirali problematiku posebnih poreza općenito, ali s primjerom na Republiku Hrvatsku i Europsku Zajednicu. Također u radu smo prikazali povijesni pregled oporezivanja koji je počeo s razvitkom civilizacija i njihovih imperija. Oporezivanjem su vladari opskrbljivali vojsku za osvajачke pohode, ali i za održavanje sigurnosti obranom granica.

Oporezivanje je prihod države iz čega ona financira mirovinske, zdravstvene, socijalne, sigurnosne, projektne od nacionalne važnosti te druge javne rashode kojima nastoji unaprijediti društvo i državu općenito. Naravno da nijednom građaninu nije drago kada se porezi povećavaju, ali kako bi država isfinancirala određene projekte i rashode jednostavno nema drugog načina, svaki građanin bi trebao pročitati definiciju pojma država. Oporezivanje je kroz povijest također imalo uvijek sličnu konturu, pa se može reći da se ovakav oblik oporezivanja pojavio tek iza drugog svjetskog rata.

Posebni porezi se definiraju kao porezi na određene materijale, proizvode i sirovine koje su svakodnevno u optjecaju, pa se tako najčešće u državama oporezuju duhan i duhanski proizvodi, kava, alkoholi i alkoholnih proizvoda, nafta i naftni derivati itd.. Oporezivanjem u ovakvom obliku država ima dva zadatka, jedan je da prikupi što više financijskih sredstava, a drugi je da ograniči štetno djelovanje određenih proizvoda na njihovo zdravlje kao što su alkohol i duhan.

Republika Hrvatska ima standardan porezni sustav gdje se oporezuju gore navedeni proizvodi, oporezivanjem posebnih proizvoda Hrvatska ima utržak od preko 75% i to se u budućnosti neće mijenjati, jedino se može osnovica i stope poreza povećati na uštrb građana zbog financijske situacije u državi. Kao članica Europske unije Republika Hrvatska je također harmonizirala trošarine na naftne derivate, na duhanske prerađevine i na alkohol. Osim ovih trošarina primijenjuje se i trošarina na kavu, osobne automobile, motocikle, plovila i zrakoplove, pivo, bezalkoholna pića, osiguranja automobilske odgovornosti. Zaključiti se može da su sve harmonizirane trošarine doživjele veće promjene tijekom godina. Trošarinski prihodi bilježe rast iz godine u godinu i imaju sve veći udio u poreznim prihodima i u ukupnim prihodima proračuna.

Ovakav vid oporezivanja je značajan za svaku državu, naravno građanima to ne odgovara, ali shvaćajući problematiku zajednice kao što je država, jednostavno se mora zaključiti da se takav stroj mora financirati, počevši od cesta, bolnica, zgrada, vodovodnih sustava i drugih,

sve to kako bi građani imali što bolji komoditet, također Republika Hrvatska je jedna od malobrojnih država u Europskoj Zajednici koja ima ovu visinu socijalne zaštite, naravno manjak takvog sustava što visine novca nisu dovoljne.

Također mora se naglasiti kako su posebni porezi i trošarina važan segment i izvor financiranja same države. Smatram kako u ovom trenutku nema prostora za smanjivanje već nametnutih poreza i trošarina. Nažalost, uz to se mogu očekivati samo povećanja i to poglavito u duhanskim proizvodima, kavi i naftnim derivatima (više prve dvije stavke od treće). Takvo razmišljanje i stav imam zbog sveopće ekonomske situacije u našoj državi gdje ne vidim prostora za moguće smanjivanje posebnih poreza i trošarina jer bi došlo do nemogućnosti financiranja nadolazećih obveza (zdravstvene, mirovinske i socijalne obveze). Hrvatski sustav je određen prošlosnim navikama iz bivšeg sustava koji je imao socijalnu notu.

LITERATURA

1. Bogovac, J., (2014), Porezni sustav RH, nastavni materijal iz kolegija Javne financije, Studijski centar za javnu upravu i financije, Zagreb
2. Jelčić B., Bejaković P., Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Radovi odsjeka za ekonomska istraživanja zavoda za povijesne i društvene znanosti, Zagreb, 2012.,
3. Jelčić, Ba., 1997. Javne financije, Informator, Zagreb
4. Jelčić, Ba., 2001. Javne financije, RRiF, Zagreb
5. Jelčić, Ba. i Jelčić Bo., 1998. Porezni sustav i porezna politika, Informator, Zagreb
6. Jelčić, Bo., 1994. Financijsko pravo i financijska znanost, Birotehnika, Zagreb
7. Kordić G., Porezni sustav Republike Hrvatske, Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilišni preddiplomski studij poslovne ekonomije, Zagreb, 2011.,
8. Jelčić B., (2011): Porezi, Opći dio; Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb
9. Jošić J. i sur., (2013): Osnove ekonomije 2, Školska knjiga d.o.o., Zagreb
10. Kuliš, D., 2015. Plaćamo li Europske trošarine, IJF, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb
11. Levačić G., (2012): Marketing i izgradnja branda, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Varaždin
12. Mrnjavac Ž., Kordić L., Šimundić B., (2014): Osnove ekonomije 2, Alka Script, Zagreb
13. Sokol, N., (2015), Pojam i vrste javnih prihoda, materijal s predavanja, Ekonomski fakultet u Zagrebu, Zagreb.

SAŽETAK

U ovom radu smo imali priliku vidjeti što su to porezi, kako ih definiramo, te kako su se mijenjali kroz povijest sve od Rimskog Carstva pa do danas. Naglasak rada je na posebnim porezima koje Republika Hrvatska primjenjuje u svojoj politici. Upoznali smo se s njihovim obilježijama, klasifikacijom i vrstama, a posebno je istaknuta njihova važnost kao prihoda jedne zemlje. Imaju posebnu ulogu u samome funkcioniranju države ovisno o njenim ekonomskim i fiskalnim ciljevima. Također, posebni porezi se uspoređuju s onima koji se primjenjuju u Europskoj zajednici na temelju čega smo imali priliku vidjeti da su porezi Republike Hrvatske u okvirima Europske zajednice.

Tri ključne riječi: posebni porezi, prihod, politika.

SUMMARY

In this work we had the opportunity to see what taxes are, how we define them, and how they have changed through history since the Roman Empire until today. The emphasis of the work is on the special taxes that Republic of Croatia applies in her policy. We were introduced to their characteristics, classification and types, and their importance as a country's income was particularly emphasized. They play a special role for themselves functioning, depending on their economic and fiscal goals. Also, special taxes are compared with those applied in the European Community, on the basis of which we had the opportunity to see that the taxes of the Republic of Croatia are within the scope of the European Community.

Three key words: special taxes, income, policy.